

TERVEK

1. A kisebbségi intézményesülés témakörben a kisebbségi szerveződéssel kapcsolatos vizsgálatok mellett a budapesti kormányzatok magyarságpolitikáját vizsgáljuk. Ennek keretében zajlik a budapesti kormányzatok külföldi magyarokkal kapcsolatos tevékenységének (kisebbségvédelem, magyar-magyar kapcsolatok, támogatáspolitikai) feltárása 1920-tól napjainkig. Ebben elsősorban az intézményeket működtetők világát vizsgáljuk, és a magyarságpolitika fogalma mellett a kisebbségi politika és a kisebbségi éltek tevékenységét foglaljuk össze. Ez utóbbi azért fontos, hogy különbséget tehessünk az önálló kisebbségi magyar nemzeti mozgalmak politikai közösségépítése és az adott ország magyarságpolitikáján (a magyarságdoktrína által létrejött intézményrendszeren) belüli érdekérvényesítés között. Kulcskérdés, hogy a párhuzamos nemzetépítések között a kisebbségi éltek, hogyan hatnak vissza rokonországuk politikájára? A kutatás megvalósítása céljából OTKA pályázatot adtunk be.

2. Kisebbségi jogok kapcsolatos kutatások

A közép-európai kisebbségek jogi helyzetének összehasonlító vizsgálata című kutatás a kisebbségi intézményesülés egy sajátos formáját célozza meg. Ennek keretében a folyamatos és hiánypótló dokumentáláson túl olyan közös szempontrendszer, meghatározott kisebbségi jogi indikátorok előállítása a célunk, amelyek rendszeres elemzések formájában tudja kiértékelni Magyarországot és a szomszédos országok nemzeti kisebbségeinek helyzetét érintő jogalkotó tevékenységét.

A kisebbségek közéleti részvételi joga Európában - új irányok, tapasztalatok. A kutatás célja, hogy a kisebbségek közéleti jogainak elméleti és gyakorlati problémáit feltárja, a vonatkozó nemzetközi jogi standardokat elemezze és ezek fényében a térségünkben zajló kisebbségpolitikai fejleményeket és kisebbségi jogi változásokat tipizálni próbálja. Az ENSZ, az EBESZ, és az ET dokumentumok megfogalmazzák a legfontosabb feltételeket a kisebbségek hatékony közéleti részvételével kapcsolatban. A dél-kelet-európai államokban az utóbbi tíz évben teljesen átalakult a kisebbségi jogvédelem rendszere, ami többnyire új közjogi intézményekben is testet öltött (területi vagy kulturális autonómia, konzultatív testületek). 2013-ban a közéleti részvételi jogok elméleti modelljeinek tanulmányozása. Szakirodalmi tájékozódás, a nemzetközi dokumentumok összegyűjtése és elemzése. Az Európa Tanács Nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezménye és a Nyelvi Charta alkalmazásának elemzése a részes államok vállalásai és az ET szakértői ajánlásai alapján. Az országtanulmányok közös módszertanának kidolgozása

3. Kisebbségi kompetenciák tárgykörű kutatásainkban hazai és szomszédos magyar kisebbségi csoportok iskolai életútjának, illetve az iskolarendszerbe vagy azon kívül elsajátított nyelvi és más jellegű kompetenciáinak jellegzetességeit kívánjuk feltárni.

Iskolai eredményesség, pedagógiai hozzáadott-érték multietnikus környezetben. A kutatás a korábbi évben az év folyamán a pedagógiai hozzáadott érték mértékének megállapításával arra kereste a választ, a magyarországi, magasabb roma aránnyal rendelkező iskolák átlagos teljesítménye miért marad el az országos szintektől, illetve a hozzáadott érték tekintetében

vajon ezek az iskolák – önmagukhoz, a tanulói összetételhez képest – hogyan teljesítenek. Az idén beadott OTKA kutatás (tervezett költségvetés 20,7 millió forint) keretében kvantitatív és kvalitatív módszerekkel járunk körül e témát, és megvizsgáljuk azt is, az iskola milyen helyi társadalmi funkciókat tölt be multietnikus környezetben.

Az *Iskolaválasztás a Kárpát-medencében* című kutatás célja a határon túli magyar gyerekek/szülők iskolaválasztási stratégiáinak, illetve annak vizsgálata, hogy a csökkenő gyereklétszámmal párhuzamosan milyen más tényezők befolyásolják a magyar nyelvű oktatás kiterjedtségét helyi szinteken, négy kiválasztott határon túli magyar régió nyolc helyszínén. A kutatás idénre tervezett szakasza kiterjed a nem anyanyelven tanulók körére is.

A *Doktorandusz életpálya-követés* című kutatás a Kárpát-medencei doktoranduszok életpályáját, mobilitási stratégiáit vizsgálja. A négy nagyobb határon túli magyar régióra kiterjedő kutatás kérdőíves módszerrel valósul meg, illetve Kárpátalján mintegy félszáz életútinterjúra épülve külön kötetben is meg fognak eredményeink jelenni.

4. Etnopolitikai folyamatok vizsgáló kutatások közül kiemeljük az Új nacionalizmus: populáris kultúra és szélsőjobboldali politika c. kutatás, amelynek célja a magyar nacionalizmus új, elsősorban hétköznapi és populáris formáit és a hozzá tartozó társadalmi diskurzusokat leírni és értelmezni, továbbá magyarázni azokat az összefüggéseket, amelyek a szélsőjobboldali politika és populáris nacionalizmus között fennállnak. A következő év legfontosabb feladata a nemzetközi összehasonlító és elméleti kontextusban elhelyezni a magyarországi empirikus anyagot. Ezzel a céllal intézetünkben tanulmány készül, amely az Új nacionalizmus Magyarországon munkacímét viselő könyv bevezető fejezete lesz. Ugyanezen kutatás empirikus eredményeire (huszonkét fókuszcsoporthoz interjú) támaszkodva két elemzést készül még, amelyek A nacionalizmus új formái Magyarországon munkacímű kötetben kerülnek publikálásra.

A könyv kb 20 ív terjedelmű, valószínűleg a L'Harmattan Kiadónál fog megjelenni, az OTKA támogatja. Ebben a könyvben öt fejezet intézeti munkatárs műve, további hat fejezet más szerzőktől származik.

5. A magyarországi nemzeti kisebbségek 20. századi történetét érintő kutatások kapcsán a korábbi években elindult *forrásfeltárást* szeretnénk folytatni, illetve *a magyarországi németekre vonatkozó kutatásokat* emelnénk ki. A forrásfeltárás célja, hogy az 1920-1989 közötti időszakra fókuszálva a releváns primer és szekunder forrásokat összegyűjtse, ami később megteremti a korszak(ok) tudományos feldolgozásának intézeten belül alapját. A tárgyévben a Magyar Országos Levéltárban őrzött, a magyarországi németek két világháború közötti történetével kapcsolatban keletkezett dokumentumoknak, a Miniszterelnökség 1945–1953. évi nemzetiségi vonatkozású iratanyagának, valamint a Pest Megyei Levéltár német vonatkozású iratainak feltárása zajlott. A „*die helfte hier und die helfte zu hause*” *A magyarországi németek története 1944-1950* című 2012-2015 között zajló kutatás célja a Magyarországot érintő második világháború utáni migrációs folyamatok (országban belüli telepítések, németek kitelepítése, szlovák-magyar lakosságcsere, bukovinai székelyek „hazahozatala”, a szomszédos országokból érkező magyar menekültek elhelyezése) és ezek körülményeinek, politikai, gazdasági, társadalmi összefüggéseinek feltárása.

6. A magyarországi bevándorlókra vonatkozó kutatások közül a *Magyarországi helyzetkép az integrációs indikátorok tükrében* című, az Európai Integrációs Alap támogatásával zajló, 2012-2013 közötti kutatást említenénk, amely arra vállalkozik, hogy a 2010-ben, az EU

tagállamok integrációért felelős minisztereinek zaragozai konferenciáján elfogadott indikátorok mentén elemezze az elmúlt években végzett kutatások adatait, és egységes szempontrendszer és módszertan alapján nyújtson átfogó képet a harmadik országbeli bevándorlók magyarországi integrációjáról. A kutatás célja, hogy a magyar integrációs szakpolitika megalapozásához és fejlesztéséhez szolgáltatson adatokat az eddigi kutatási eredmények feldolgozásán keresztül alkalmazott integrációs indikátorok segítségével. A kutatás során készülő összesen 13 elemző tanulmány 2013-ban, tanulmánykötetben lát majd napvilágot.